

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра культурології

Актуальні питання культурології

**АЛЬМАНАХ
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА «АФІНА»
КАФЕДРИ КУЛЬТУРОЛОГІЇ**

Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції

**«СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДУХОВНОЇ
КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ
РОЗГОРТАННЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ»
ТОМ I
15-16 листопада 2007 року**

Засновано у 2003 році

Рівне - 2008

ББК 71.0
А 43
УДК 008:168.522

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ: Альманах наукового товариства “Афіна” кафедри культурології: Матеріали третьої Всеукраїнської науково-практичної конференції **“СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ РОЗГОРТАННЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ”**: У 2-х т. – Випуск 6. – Рівне: РДГУ, 2008. – Т.1. – 204 с.

Головний редактор:

Виткалов В.Г. - кандидат педагогічних наук, професор, зав. кафедри культурології РДГУ (голова редколегії)

Редакційна колегія:

Афанасьєв Ю.Л. - доктор філософських наук, професор ДАКККіМ (Київ)
Баканурський А.Г. - доктор мистецтвознавства, професор Одеського національного політехнічного університету
Воробйов А.М. - кандидат педагогічних наук, професор РДГУ
Граб О.В. - кандидат мистецтвознавства, доцент РДГУ
Дем'янчук О.Н. - доктор педагогічних наук, професор Волинського національного університету ім. Лесі Українки
Жилик С.І. - доктор історичних наук, професор РДГУ
Коваль Г.П. - доктор педагогічних наук, професор РДГУ
Крالیук П.М. - доктор філософських наук, професор НУ “Острозька академія”
Круль П.Ф. - доктор мистецтвознавства, професор Прикарпатського національного університету ім. В.Стефаніка
Кушнарєнко Н.М. - доктор педагогічних наук, професор ХДАК
Поніманська Т.І. - кандидат педагогічних наук, професор РДГУ
Постоловський Р.М. - кандидат історичних наук, професор РДГУ
Стоколос Н.Г. - доктор історичних наук, професор РДГУ
Троян С.С. - доктор історичних наук, професор РДГУ
Швецова-Водка Г.М. - доктор історичних наук, професор РДГУ

Рецензенти:

Арцишевський Р.А. - доктор філософських наук, професор Волинського національного університету ім. Лесі Українки
Брилін Б.А. - доктор педагогічних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського

Науковий редактор – **проф. Виткалов В.Г.**
Упорядники випуску – **проф. Виткалов В.Г., доц. Граб О.В.**

ISBN 978-966-8424-77-9

Редакція не завжди поділяє точку зору автора. За точність наведених цитат, імен, прізвищ, дат відповідальність несуть автори.

Друкується за рішенням вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 3 від 26.10.2007 р.)

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2008

69. *Українське мистецтво у полікультурному просторі* / За ред. О.П. Рудницької. – К.: ЕксОб, 2000. – 208 с.
70. *Український стиль в українському мистецтві Галичини* к.ХІХ – п. ХХ ст. – Львів: Українські технології, 1999. – 160 с.
71. *Українська художня культура*. – К.: Либідь, 1996. – 428 с.
72. *Червак Б.* Наперед українці (до національної ідеї Івана Франка). – К., 1994. – 83 с.
73. *Черепанин М.* Музична культура Галичини (друга половина ХІХ – перша третина ХХ століття). – К.: Вежа, 1997. – 384 с.
74. *Шерех Ю.* Третя сторожа: Література. Мистецтво. Ідеології. – К., 1993. – 427 с.
75. *Шинкарук В.* Людське буття: екзистенція, час, свобода // Український світ. – 1995. – №1-3. – С. 41-47.
76. *Шип Н.* Интеллигенция на Украине (ХІХ в.). Историко-социологический очерк. – К.: Наук. думка, 1991. – 171 с.
77. *Шлемкевич М.* Душа і пісня // Українська душа. – К., 1992. – С. 97-112.
78. *Штундер З.* Станіслав Людкевич. Життя і творчість. Т.1. (1879-1939). – Львів: ПП „БІНАР-2000”, 2005. – 634 с.
79. *Янів В.* Нариси до української етнопсихології. – Мюнхен, 1993. – 275 с.

УДК 008(477)„1960/1980”

Граб О.В. - кандидат мист-ва,
доцент РДГУ;
Миркевич О.В. - студ. V курсу спец.
„Культурологія” РДГУ

Аспекти вивчення проблем вітчизняної культури другої половини ХХ століття (1960-1980 роки)

Період реформування посттоталітарних суспільств, що безпосередньо стосується й Української держави, поставив перед істориками, політологами, соціологами, філософами, культурологами та мистецтвознавцями чимало питань, без чіткої відповіді на які подальший розвиток країни на шляху демократичних трансформацій виглядає досить проблематично.

Оскільки у кожній культурі повинен існувати зв'язок усього нового із тим, що вже мало місце в духовній спадщині народу в попередні періоди, дослідження витоків сучасної культури українців не може бути здійсненим без аналізу стану, умов і перспектив її розвитку впродовж ХХ століття, а саме – його другої половини.

Аспекти розвитку вітчизняної культури другої половини ХХ століття неодноразово ставали об'єктом дослідження у вітчизняних наукових колах, виносилися на розсуд зацікавленій категорії населення. Зокрема розлого цю актуальну й для нас проблематику у своїх працях аналізували: І.Жиленко, Г.Касьянов, Ю.Шерех (Шевельов), М.Неврлий, М.Мушинка, Л.Танюк, С.Андрусів, Ю.Бача, О.Забужко, О.Пахльовська, О.Зінкевич, О.Гнатюк, В.Баран, Ю.Курносів, І.Винниченко та інші дослідники.

Окрему монографію присвячено аналізу культурних процесів на західних і східних теренах України ХХ століття В.Виткаловим. У ній автор детально осмислив і проблеми розвитку вітчизняної культури, національного мистецтва у складних умовах другої половини минулого століття, особливу увагу концентруючи не на наслідках, а на причинах появи у зазначену добу духовної опозиції з числа української інтелігенції.

Незаперечною є й критично-аналітична спадщина самих учасників „руху опору” 1960-1980-х років (Л.Костенко, В.Чорновола, В.Стуса, І.Дзюби, В.Мороза, І.Світличного, І.Калинця, Є.Сверстюка, Ю.Бадзьо, М.Холодного та інших), що репрезентує увесь трагізм, складність, суперечливий характер подій, у яких доводилося відстоювати громадянську честь і гідність українських митців, захищати історичну пам'ять народу, передавати любов до рідної землі та духовних витоків наступним поколінням.

Філософські роздуми, критичний науковий розгляд сенсу понять „мистецтво”, „національна культура”, „національні традиції”, їх суспільної ролі та впливу на громадськість у певній історико-культурній площині містять розвідки С.Безклубенка.

Висвітлення понять „маси” та „еліти” знайшло відображення у відомих працях Х.Ортеги-і-Гассета, Х.Арендта, Г.Маркузе, А.Грамши, Д.Белла. Оскільки „бунт” української інтелігенції (шістдесятників)

характеризується як екзистенційний „бунт”, вписаний у параметри „філософського напруження” Європи повоєнного часу, то неможливо не згадати й про окремі твори А.Камю, Ж.Сартра, К.Ясперса, К.Поппера, Г.Марселя, А.Сент-Екзюпері, С. де Бовуара, Е.Іонеско.

Однак, незважаючи на поважну кількість досліджень окресленої проблематики, питання появи й умов діяльності духовної опозиції українського мистецького середовища в СРСР другої половини ХХ століття ще має достатньо невисвітлених граней, так званих „білих плям”.

Як відомо, друга половина ХХ століття, внаслідок короткотривалої хрущовської „відлиги”, характеризувалася пробудженням та відродженням національної самосвідомості українського народу, високого громадянського змісту й патріотичного спрямування усіх культурних явищ, тісно пов’язувалася з багатьма політичними і культурними подіями. Адже „після ХХ з’їзду Система вже знала, що „всех не перевешаєш”... Тому вона покладалася на двох спільників: несвідомість і мовчання... І якщо Система вимагала несвідомої покори, то шістдесятники протиставили їй ідею свідомого бунту. У творчості шістдесятників людина стала суб’єктом історії. Ця людина усвідомлювала, іронізувала, критикувала... жила і не боялася” [15; 68]. Орієнтуючись на гострі проблеми доби, стан української культури, притиснення мистецького виміру „ідеї шістдесятництва зародилися, зійшли не на міських асфальтах, а на сільському чорноземі, де люди ще не забули рідне слово і не соромились його, сприймали нелукаво життя по-своєму, по-українському” [5; 95].

Історичні події 1960-1980-х років з їхньою філософією, пам’яттю, спадковістю, еволюцією стали основою української сучасності і навіть у координатах реальних проблем реальної України доводять, що вони не переставали і ще довго не переставатимуть бути сучасністю. Духовним рухом опору України на той час стали шістдесятники, тобто відбулася подія, на реалізацію якої від середини ХVІІ століття до першої половини ХХ століття спрямувалося титанічне зусилля етносу і в суто політичному, і насамперед в інтелектуальному сенсі. Зокрема В.Іванисенко у своїй праці стверджує, що „визрівання і формування нового покоління з новою свідомістю відбувалося не на зламі 50-60-х років (як часто вважається, оскільки саме тоді це покоління було помічене і визнане...), а десь на півтора десятиліття раніше... його коріння треба шукати в попередній добі тоталітарного шаленства” [5; 94].

Константою їх зусилля став, власне, протест, протистояння. Концептуальним вирішенням цього процесу і є „бунт” шістдесятників – „бунт” цілком модерний, цілісно вписаний у парадигми проблематики сучасної Європи. Адже генетичний код нової України був створений шістдесятниками, які сублімували автентичні риси елітарної, європоцентричної природи модерної української культури. Тому шістдесятні роки становлять собою точку відліку деяких парадоксальних, конфліктних процесів. Ця проблематика є і проблемою шістдесятництва, оскільки, з одного боку, воно справді було феноменом культури, а з іншого – феноменом політики.

Погоджуючись із думкою Оксани Пахльовської, наголосимо, що під час вивчення ролі інтелектуального „бунту” 1960-х років особливу увагу слід звернути на аналогічні тенденції у повоєнній Європі, тобто розглянути концептуальні параметри „шістдесятництва” у європейському контексті, враховуючи еволюційну динаміку культури. Адже і як „мистецький рух”, шістдесятництво певним чином сформувалося під впливом західної демократії, переживши чимось схожу, хоча й відмінну в політичному аспекті, еволюцію. Доказом цього є хоча б те, що лібералізація суспільного і культурного життя в СРСР закінчилася фізичними репресіями, чого не було зокрема на Заході. Відомим також залишається факт, що те, що в колишньому СРСР називалося дисидентським рухом, у країнах Західної Європи (Франція, Італія, Іспанія) набуло характеру інтелектуальних дискусій, що, окрім внутрішньої культурної проблематики, з’ясовували їх у континентальному значенні – протиборства двох могутніх антагоністичних ідеологій: соціалістичної та капіталістичної [15; 66-67].

Як уже зазначалося, шістдесятні роки були жахливі тим, що людство перебувало під brutальною владою Системи, і це призначення у своїй глибині драматичне й трагічне. Духовна опозиція української інтелігенції була першим рухом протесту проти режиму в Радянському Союзі, і хоча вони на собі відчули, як пульсувала небезпека того часу, усе ж таки глибоко розуміли своє призначення і засвідчили громадянську та політичну зрілість інтелектуальної еліти України. То був час, у якому групи з мас („інакодумці”) мали чіткі й непохитні ідеї, але зі зрозумілих причин були неспроможні здійснити їх. На думку М.Рябчука, „вивільнена хрущовською „відлигою” інтелектуальна й духовна енергія суспільства уже не вкладалася в рамки офіційної ідеології та жорстко регламентованої діяльності. Щоб нейтралізувати цю енергію, режим мусив би знову повернутися до тотального терору сталінської доби та до ще більшого ізоляціонізму у зовнішній політиці. Першого влада не хотіла, другого не могла. Як наслідок, у 60-70-х роках інтелігенція „...енергійно освоювала ділянки

інтелектуального життя, які не вели її до прямої конфронтації з владою” [17; 120].

Тому й очевидно, що із поколінням шістдесятників у культуру повернулася ідея її елітарності, яка є складним поняттям, а групи нонконформістів за цю ж елітарність можна віднести до „шляхти”. І хоча для багатьох це слово означає спадкову „шляхту крові”, яке обертається у щось подібне до загальних прав, у сталу та пасивну якість, яку отримують та передають як річ, але справжній сенс, етимологія іспанського слова *nobleza* – „шляхта”, як зазначав іспанський мислитель Х.Ортега-і-Гассет, є наскрізь динамічними [19; 50-52]. На нашу думку, шістдесятники – люди шляхетні, єдино активні, для яких життя – постійне напруження, безперестанне тренування для перемоги у боротьбі з владою.

Саме консолідована активна діяльність шістдесятників призвела до формування та реалізації ними багатьох світоглядних ідей, актуальних для другої половини ХХ століття. Їх систематизувала та детально проаналізувала у своїй розвідці Ніла Зборовська, звертаючи увагу читачів на національно-патріотичну (національно-романтичну), гуманістичну, культурницьку ідеї діяльності митців [6; 74-80]. У кожній із них прочитується нова громадянська позиція із самовідданим призначенням своєї долі добі національного відродження, спрага людяності, біль за втраченим світом, відчуття споконвічної неможливості нормального існування на рідній землі, невлаштованості державного Дому із передчуттям нових насильств [там само].

У цьому сенсі шістдесятників можна вважати ще й „органічними інтелектуалами”, тому що до їхнього комплексу елітарності і шляхетності входив вимір солідарності. Той час породив лицарські поняття честі, які уособлювали в собі ці люди, а в цілому це була хвиля морального оновлення суспільства. Схожі думки знаходимо й у дослідниці Т. Масловської, яка стверджує, що „поняттям шістдесятництва означають добу всезагального морального й духовного піднесення в країні... що його реальним наслідком стало нетривале повернення суспільству ясного бачення загальнолюдських цінностей” [10; 33]. Авторка також підкреслює те, що „про шістдесятництво можна говорити і як про певний соціально-психологічний тип свідомості (і поведінки), властивий певній частині суспільства, особливо інтелігенції. Суспільна заангажованість митців-шістдесятників з погляду її соціально-історичної детермінованості є свідомим і вільним внутрішнім вибором моральних, духовних, інтелектуальних пріоритетів, вона є для них іманентним моральним імперативом” [там само].

Інтелектуальний „бунт” 1960-1980-х рр. став переходом до нової організації людства, але разом із тим був і катастрофою в людському житті. „Інакодумці” не збиралися без „опору” йти за течією подій, на які направляла Система, не закривали очей на небезпеку і загрозу для простих людей і за це несли покарання – кожен своє, про що яскраво свідчать архівні документи. Це явище – „бунту” – синонімічне для сучасної філософії до європейського образу *L’Homme revolte*, „збунтованої Людини” Альбера Камю [7; 34-36], ідею якого і втілило покоління шістдесятників. А.Камю розглядав особистість на тлі історичного бунту, аналізував протиріччя духовного життя інтелігента, усамітненого у своїх ілюзіях стосовно змістовності буття, і зробив висновок про абсурдність людського існування та визначив категорію „абсурду” вихідним принципом екзистенції. Отже, бунт для Камю – це не просто можливість чи вибір, це – обов’язок свідомої людини, яка знає свої права. Кредо Камю – „Я бунтую, отже я існую” [там само], – стало екзистенціальною основою філософії шістдесятництва.

Така позиція інакодумців закономірно викликала роздратування та занепокоєння у представників правлячої верхівки, яким, очевидно, не потрібні були ідеологічні зміни та відповідні „рекомендації”. Сьогодні відомо, що владні кола готові були як до певних радикальних дій, так і до заохочення митців, загравання із шістдесятниками. Із числа дослідників мистецтва другої половини ХХ століття найбільш критично це засвідчує О.Петрова. Ось як науковець подає ці факти на сторінках своєї розвідки: „Найталановитіші художники нарікалися „ворогами народу”. Страшна політична фантазмагорія поставила догори ногами нормальні людські поняття, вивернула корінням до неба дерево культури... Не є тасмницею, що не тільки у 30-50-х, але й у 60-70-х роках держава добре оплачувала лише відданих соцреалістів, особливо тих, хто присягнув комуністичному міфowi. У художників нестандартного мислення справи завжди були кепськими” [16; 121]. Критична позиція автора відчутна й у наступних її висловлюваннях, проте головним у них залишається прагнення відновити пам’ять, честь українських митців, яких у другій половині ХХ століття надихала, вела ідея національного відродження.

Зі свого боку, спроби підкупу й шантажу радянською системою української інтелігенції, яка не входила до числа „офіційних” шістдесятників-конформістів, зокрема із числа літераторів, скрупульозним вивченням архівних документів доводить й О.Гнатюк. Дослідниця у розвідці висвітлює мало відомі широкому загалу факти, зазначаючи, що ЦК і КДБ „вживалися додаткові заходи з метою дискредитування авторів в очах радянського суспільства...Окрім відомого ще з тридцятих років літературного доносу,

шістдесяті роки принесли жанр судової рецензії...” [4; 57-58].

Після появи згаданих розвідок тема розвінчання нищівної позиції радянської системи щодо української культури та її представників із числа шістдесятників стає надзвичайно актуальною для сучасної наукової еліти. Подальші прояви відродження реальних сторінок культурно-мистецького життя в Україні 1960-1980-х років знаходимо у праці Л.Карнаух „Хто він, Довбош?” [8; 112-131].

На підставі зазначеного можна ствердити, що нова історична свідомість, яку ввели шістдесятники у мистецтво, ґрунтувалася на таких основоположних для екзистенціалізму поняттях, як особистість у сучасному світі, її віра й зневіра, сенс її буття, втрата цього сенсу, проблема вибору. Як і європейські екзистенціалісти, шістдесятники розуміли, що ілюзій немає і бути не може – такою була їхня форма свободи сучасної людини.

„Бунт” шістдесятників став початком виходу України з історичного небуття за радянських часів і відкрив дорогу боротьбі за незалежність країни у 80-ті роки. А сама перемога 1991 починалася на духовних барикадах 60-х років.

У творчості шістдесятників, за визначенням О.Пахльовської, людина стала „суб’єктом історії”. Концепція свободи, сформована ними ж, призвела до вироблення ще одного „суспільного почуття”, яке відіграло значну роль і в політиці, і в культурі України, – почуття незалежності, а початком виходу України з історичного небуття за радянських часів і був інтелектуальний „бунт” шістдесятників.

Відтак бачимо, що Україна завжди, навіть у досить складні суспільно-політичні періоди, одним із яких стали 1960-1980 роки, мала достатньо свідомої, відповідальної, чутливої до проблем інтелігенції, яка підтримувала і стимулювала споконвічне прагнення народу до національно-культурного та національно-державного утвердження. Тому сьогодні вкрай важливо не втратити почуття потреби інтеграції народу, розвитку інтелектуальних засад культури українців, збереження їх духовної скарбниці. Ґрунтовний ідейний та практичний досвід у цій справі залишили по собі шістдесятники. Нам тільки залишається стати розумними, здібними учнями задля блага народу й країни.

Джерельні приписи

1. *Безклубенко С.* Відродження культури і розбудова нації: Дві концепції (критична історико-філософська інтерпретація) // Національна культура в сучасній Україні / Ред. І.Ф. Курас. – К.: Україна, 1995. – С. 34-86.
2. *Виткалов В.* Українська культура: сторінки історії ХХ століття: Монографія. – Видання друге, уточнене і доповнене. – Рівне: Вертекс, 2004. – 640 с.
3. *Вінграновський М.* Іван Дзюба очима шістдесятників // Слово і час. – №7. – 2001. – С. 11-22.
4. *Гнатюк О.* Архіви про шістдесятників // Літературознавчі зошити. – Вип. 1. – 2001. – С. 54-60.
5. *Іванисенко В.* Животрепетна наша історія. Шістдесятництво: родовід і доба // Київ. – 1997. – №1-2. – С. 94-100.
6. *Зборовська Н.* Шістдесятники // Слово і час, 1999. – №1. – С. 74-80.
7. *Камю Альбер.* Бунтующий человек. – М.: Изд-во политической литературы, 1990.
8. *Карнаух Л.* Хто він, Довбош? // Сучасність, 2002. – №2. – С. 112-131.
9. *Касьянов Г.* Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960-1980 рр. – К.: Либідь, 1995.
10. *Масловська Т.* Ще раз про шістдесятництво // Слово і час. – №11. – 1999. – С. 33-37.
11. *Медвідь В.* Шістдесятництво: міф і реальність // Кур’єр Кривбасу. – 1997. – №79-80.
12. *Медвідь В.* Pro Domo sua. – К.: Український письменник, 1999. – С. 129.
13. *Мушинка М.* Україніст із золотої Праги // Слово і час. – 1993. – №11. – С. 29-37.
14. *Павлишин М.* Герб меланхолії: поезія Ігоря Калинця // Сучасність. – №9. – 2001. – С. 92-105.
15. *Пахльовська О.* Українські шістдесятники: філософія бунту // Сучасність. – 2000. – №4. – С. 65-84.
16. *Петрова О.* Дещо з архіву та сучасного мистецтва України // Сучасність. – 2000. – №12. – С. 119-133.
17. *Рябчук М.* І це вони заперещали? // Сучасність. – 1998. – №1. – С. 113-125.
18. *Сверстюк Є.* Шістдесятники і Захід // Блудні сини України. – К., 1993.
19. *Ортега-і-Гассет Х.* Вибрані твори / Перекл. з іспанської В.Бурггардта, В.Сахна, О.Товстенко. – К.: Основи, 1994.
20. *Охрімович А.* З когорти шістдесятників // Сучасність. – 1992. – №12. – С. 129-136.
21. *Шевельов Ю.* Про двох поетів з княжими іменами // Сучасність. – №4. – 1992. – С. 113-120.

22. Шерех Ю. Третя сторожа. Література. Мистецтво. Ідеологія. – К., 1993.
23. Ярема С. Мої зустрічі з Зенею Франко // Сучасність. – 2002. – №11. – С. 121-127.
24. А. де Сент-Екзюпері. Сочинения. – Москва, 1964.

УДК [379.823:008]:17.022.1(=161.2),,2000/2007”

Граб О.В. - кандидат мист-ва,
доцент РДГУ;
Ботан О.В. - студ. V курсу спец.
„Культурологія” РДГУ

Вплив „екранної” культури на естетичні смаки молоді у контексті трансформації духовності українців початку XXI століття

Початок XXI століття доводить, що найбільш небезпечним процесом у контексті сучасної культурної динаміки виявляється процес глобалізації, оскільки він містить найбільше руйнівних чинників для культури кожного суспільства, у тому числі й українського.

Очевидно, що глобалізація відкриває перед людством величезні можливості в розширенні обміну товарами, послугами, інформацією, технологіями та капіталом, взаємодії у гуманітарній сфері, духовному збагаченні особистості. Водночас для значної частини людства глобалізація несе в собі й суттєві загрози.

Значна кількість дослідників у своїх працях вже проаналізували стан глобалізаційних процесів, зробивши певні висновки. Зокрема глобалізація стала об’єктом досліджень О.Білорус [2], В.Горового [6], М.Жулинського [8], Г.-П.Мартіна та Х.Шумана [11], С.Удовіка [18], М.Чешкова [20], В.Шейка [22] та інших учених.

Окрему увагу інтелігенція приділяє проблемам розвитку інформаційного суспільства, як ознаці розширення глобалізаційного простору. Для нашої розвідки корисними стали наукові роботи В.Бриткова та С.Дубовського [4], Д.Дубова [7], Дж.Галла [10], М.Сенченка [13], О.Соболя [14], Ж.Тетьора [17].

Неминучою у контексті зазначеного сьогодні є поява нових понять і категорій, результатом чого стало введення в науковий обіг терміна „віртуальна (екранна) культура”. Унаслідок розширення інформаційних мереж суспільства, впровадження новітніх електронних технологій це поняття стало багатозначним, широкоживаним, побутовим. Його осмислення на сторінках власних розвідок представили Р.Беланова [1], О.Злобіна [9], Т.Рудницька [12], Н.Старовойтова [16], М.Чешков [20], В.Чупров, Ю.Зубок, К.Уільямс [21].

Очевидним є й те, що сучасне українське суспільство частково позбавлене загальнокультурних, духовних цінностей і тому вченими розглядається через призму апокаліптичності. У результаті до наукового аналізу потрапляють і такі нові, але вже досить актуальні поняття, як „цивілізаційна втома”, „глобальна криза”, „кінець історії, культурогенези”, „втрата моральної основи суспільства”, про які у свій час людство застерігали П.Сорокін [15], О.Шпенглер [23], Й.Хейзінга [19] та інші вчені минулих століть.

Відомо, що в основу такого поширеного поняття, як глобалізація, покладено англійський прикметник global (такий, що охоплює уся земну кулю, всесвітній, всебічний, універсальний). Тобто процеси, які стали предметом уваги у нашій розвідці, є актуальними для світового співтовариства. У вітчизняному науковому середовищі підвищений інтерес до них обумовлений усе більшою деградацією молодіжного покоління, розщепленням суспільної моралі, нищівним функціонуванням „екранної” культури, що проросла із масової культури та деяких субкультур тощо. При цьому явище культурної експансії тут трапляється значно рідше, ніж добровільне, самостійне перенесення молоддю в духовний простір України численних різнополярних культурних елементів із суцвіття західноєвропейської та американської культур. Тому ця тема для українських учених є першочерговою і вимагає уваги не тільки з боку культурологів, але й психологів, істориків, філософів, політологів, соціологів.

Реальні загрози розгортання глобалізаційних процесів, у які штучно залучені всі вікові категорії населення, стали очевидними не в XXI столітті, а значно раніше. Критичне ставлення сьогодні викликає позиція окремих учених, які стверджують, „що зараз ми уперше живемо в еру глобалізації” [5; 49]. Адже глобалізація не є новим явищем, її витoki можна простежити з античної доби, репрезентованої прагненням Олександра Македонського інтегрувати тогочасний світ. У XV-XVI столітті, унаслідок

ÇI³NÒ I ÒIÓ

Вітальне слово ректора	3
Виткалов В.Г., Граб О.В. Молодь у соціокультурному просторі XXI століття: за матеріалами III Всеукраїнської науково-практичної конференції „Стан і перспективи розвитку духовної культури особистості в умовах розгортання глобалізаційних процесів”	5
Розділ I.	
Освіта і виховання як основа розвитку культури XXI століття	11
<i>Баранівський В.Ф.</i> Особистість, освіта та культура в умовах глобалізації	11
<i>Чорний В.С.</i> Освіта та виховання на межі століть: пошуки філософсько-методологічного обґрунтування	13
<i>Стеблецька Г.Е.</i> Простір дитинства у добу глобалізації	18
<i>Іванченко Є.А.</i> Інтегративна професійна підготовка. Види інтеграції. Соціокультурна інтеграція	21
<i>Новоселецький М.Ю.</i> Проблеми цінностей в інформаційному суспільстві	25
<i>Білик К.О.</i> Два аспекти розвитку духовності в умовах глобалізації	27
<i>Костенко М.С., Степанюк О.В.</i> Галузеві документні потоки як фактор формування соціокультурного простору України періоду суспільних трансформацій	29
<i>Бучковська О.Ю., Карнюк Д.В.</i> Особливості міжкультурних комунікацій в процесі глобалізації	33
<i>Кучина Н.І.</i> Поширення книги в сучасній Україні: регіональний аспект	35
<i>Грипич С.Н., Семенюк Г.П.</i> Формування інформаційної культури студентів (на прикладі діяльності наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету)	41
<i>Якубовська С.С.</i> Контроль якості знань студентів в умовах кредитно-модульної системи	44
<i>Печенюк Ю.</i> Самостійна робота студентів ВНЗ в умовах КМСОНП	46
<i>Бахомент С.П., Тарасюк А.В.</i> Формування високої духовності особистості, утвердження на національному ґрунті людської моралі – пріоритетний напрям роботи куратора групи	51
<i>Забута Н.В.</i> Економічна свідомість у контексті економічної культури майбутнього фахівця	56
<i>Музичко Л.В.</i> Формування індивідуального стилю учіння – шлях до індивідуалізації навчання студентів у сучасних умовах становлення вищої освіти	60
<i>Зубцова Ю.Є.</i> Соціально-психологічні фактори патріотичного виховання молодших школярів	64
<i>Кречетова В.А.</i> Освіта як чинник конструювання національної ідентичності	68
<i>Возна Т.О.</i> Використання переваг інформаційних комунікацій як передумова підвищення освітньо-культурного рівня студентської молоді	72
<i>Леснякова О.Г.</i> Значення новітніх методів аналізу соціологічних даних у сучасному освітньому процесі (на прикладі методів візуалізації)	75
<i>Коротич А.А.</i> Шляхи формування системи освітніх та культурних цінностей студентської молоді	78
<i>Ткаченко О.О.</i> Протиріччя глобалізаційних процесів у системі гуманітарних цінностей молоді	81
<i>Граб О.В., Колесник С.М.</i> Освітня і виховна роль досліджень вітчизняної культури у добу незалежності	83
<i>Граб О.В., Миркевич О.В.</i> Аспекти вивчення проблем вітчизняної культури другої половини ХХ століття (1960-1980 роки)	88
<i>Граб О.В., Ботан О.В.</i> Вплив „екранної” культури на естетичні смаки молоді у контексті трансформації духовності українців початку ХХІ століття	92
<i>Ткач О.В.</i> Реклама як дзеркало масової культури	96
<i>Маркевич О.В.</i> Мала академія наук (МАН) – як форма реалізації індивідуальних творчих можливостей обдарованих дітей (на базі Гошанської районної державної гімназії)	99
<i>Виткалов С.В.</i> Особливості реалізації модульного навчання в сучасних умовах (на прикладі спеціальності „Економічна кібернетика”)	103

<i>Смирний Д.В.</i> Музей як чинник національної культурної політики	107
<i>Медведєва В.М.</i> Українська книга і книговидавництво в культурно-освітньому просторі України	111
<i>Семерніна І.М.</i> Професійна саморегуляція майбутніх учителів музики як важливий компонент самореалізації особистості	114

Розділ II.

Молодь і культурна динаміка України у контексті глобалізаційних проблем	117
--	-----

<i>Малафійк І.В.</i> Особистість як соціальна якість людського індивіда	117
<i>Кравченко Т.В.</i> Політична соціалізація студентської молоді: постановка проблеми	119
<i>Кіянка І.Б.</i> Політична культура молоді в контексті демократизації українського суспільства після „Помаранчевої революції”	123
<i>Глодя К.В.</i> Специфіка використання виборчих технологій в умовах українського суспільства	126
<i>Ковалюк В.В., Ковальчук Т.Г., Романюк С.К.</i> Соціокультурні проблеми студентської молоді та основні напрями пошуків соціальної ідентичності	132
<i>Нечипорук Л.І.</i> Ноосферні цінності як засіб формування духовної особистості	136
<i>Потапчук Т.В.</i> Взаємодія особистісного розвитку викладача та студента – основа гуманістичної педагогіки	140
<i>Яценко Л.В.</i> Проблема гендерного виховання студентів ВНЗ: теоретичний аспект	144
<i>Шевель А.О.</i> Врахування національних культурних цінностей – як умова розвитку духовної культури молоді	147
<i>Желізняк В.М.</i> Національні культури в умовах глобальних трансформацій	150
<i>Гуменюк С.М.</i> Філософські пошуки острозького традиціоналізму як взірць високоморального сенсотворення	153
<i>Герасименко О.А.</i> Вплив традицій міської культури Волині на становлення української національної ідентичності: погляд молоді	156
<i>Найда Р.Г.</i> Молодіжні товариства Волині у 20-30 роках ХХ століття: етико-педагогічні основи формування особистості	161
<i>Мулявка О.Є.</i> Культурні традиції Волині кінця ХVI – першої половини ХVII ст. як фактор генези сучасного українського суспільства	163
<i>Пігольчук В.П.</i> „Віртуальний андеграунд” як новий етап розвитку молодіжних субкультур	165
<i>Одолінська І.С.</i> Молодіжні субкультури в Україні в історико-культурній ретроспективі	169
<i>Бондарчук А.Я.</i> Особливості розвитку культури сімейних взаємин студентської молоді на сучасному етапі	172
<i>Крамаренко С.В.</i> Соціалізація дітей-сиріт у контексті проблеми готовності до самостійного життя	175
<i>Парфенюк В.І., Грицак Т.І.</i> Релігія як феномен духовного та суспільного життя	178
<i>Корольчук О.І.</i> Проблеми політичної свідомості й політичної культури суспільства на сучасному етапі розвитку	184
<i>Стеблецький В.В.</i> Геймерство: проблема чи крок у майбутнє	188
<i>Безкоровайна О.В.</i> Особистісне самоствердження в умовах глобалізації сучасної освіти	191
<i>Шевчук М.В.</i> Інформаційне забезпечення наукової діяльності студентів	196
<i>Котяш О.М.</i> Жіночий рух України в історичній ретроспективі: становлення та розгортання	199

ÇI³NÒ II ÒÏÍÓ

Розділ III.

Художня діяльність: сутність проблематика, перспективи 3

Рудий О.П. Художні процеси і їх роль у дослідженнях археологів кінця XIX – початок XX століттях 3

Белова О.С. Міф і реальність у радянському мистецтві 20-х років XX століття 6

Сташук О.А. Образотворче мистецтво і духовна культура особистості 11

Артюхова І.Ф. Формування ціннісних орієнтацій майбутніх учителів музики 15

Козачишина Г.О. Театр як фактор формування цінностей людини інформаційної доби 18

Опанасюк В.А. До питання формування пластичної культури оратора 22

Нагорний В.В. Творчість Юрія Андруховича як спроба захисту української національної ідентичності 26

Ігнатов С.О. Художня діяльність як процес маніфестації протиріч людської природи 31

Дзвінка О.В. Дитяча народна іграшка з Полісся 35

Забута Б.І. Народна мелодія у музичному полотні сучасних хореографічних постановок (з творчого доробку ансамблю народної музики „Наспів” МБК) 38

Тарасенко О.Л. Духовна музика в контексті суспільних реалій 41

Ужвинський М.Ю. Концертне озвучення і звукозапис бандури 43

Смирнова Т.В. Магнатський театр на Волині наприкінці XVIII – початку XIX ст. 49

Губа О.А. Вплив керівника аматорського театрального колективу на формування особистості молодших школярів 54

Сістук О.Г., Черуха А.А. Рівненський обласний академічний музично-драматичний театр в контексті всеукраїнського сценічного мистецтва 60

Москалець Д.О. Аматорське кіно Волині крізь призму соціокультурних реалій II половини XX – початку XXI століття 64

Артюх Г.О., Голіков О.С. Образ молоді в сучасному кінематографі на пострадянському соціокультурному просторі 69

Ковальчук В.В. Кіномистецтво незалежної України: стан, проблеми, перспективи розвитку 71

Заблоцька С.М. Особливості творчого методу абстракціоністів у фокусі практики авангарду 75

Катеринчик О.М., Левенець М.В. Українська вишивка: символи та орнаментальні мотиви 79

Пашковська Л.В. Творча спадщина Федора Вовка в контексті вивчення української культури 82

Гнатюк Е.М. Традиція і новація в західноєвропейській культурі межі XIX-XX ст. 85

Ніколаєва А.О., Гнатюк Е.М. „Політичний салон” 30-х: на матеріалі образотворчого мистецтва Радянського Союзу і Німеччини (порівняльний аспект) 88

Верховенко О.А. Художньо-естетичні принципи танцю-модерн: історико-культурний аспект 93

Ігнатова Л.П., Петлій С.В. Рок-культура як форма самореалізації молодого покоління 94

Мазур Г.Я. Розвиток хорової культури Дрогобиччини другої половини XIX – першої половини XX століть 99

Гаркала І.Й. Театр ім. Марії Заньковецької: етапи становлення 105

Корінь Н.А. Художнє сприйняття мистецтва – провідний фактор естетичного виховання особистості 109

Маркевич О.С. Трансформація трипільської культури у сучасному українському мистецтві 112

Мельник Н.В. Шоу-бізнес як культурний феномен сучасного суспільства 114

Розділ IV.

Самореалізація і самоорганізація молодого покоління в культурному просторі XXI століття 119

Терешко Л.В. Методологічні засади формування культури здоров’я майбутнього педагога 119

Башавець Н.А. Самореалізація та самоорганізація молодого покоління через культуру здоров'язбереження	124
Жук В.М. Актуальні питання підготовки магістрів зі спеціальності „Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія”	126
Грінберг Л.Ф. До проблеми адаптації студентів-заочників молодших курсів до навчання у вищому навчальному закладі	130
Дубовик С.М. Формування продуктивного стилю професійного спілкування у майбутніх викладачів економіки	132
Семенюк-Іванюк Л.Ю. Формування професійної свідомості майбутнього вчителя – основа розвитку синтетичного мислення	136
Борисенко Л.Л. Психолого-дидактичні аспекти активізації пізнавальної діяльності студентів	142
Забута Т.В. Мотивація навчально-пізнавальної діяльності як основа формування професійної культури	146
Вакульчук М.В. Риторична культура особистості в умовах вищої школи	149
Вітюк В.В. Культура мовлення сучасної молоді в умовах розгортання глобалізаційних процесів	152
Шолудько Н.Г. Студентське самоврядування як форма розвитку громадянської активності молоді	155
Хижняк О.В. Студентське самоврядування як фактор формування європейського освітнього простору ХХІ століття	158
Лукач О.М. Моральна поведінка як складова духовної культури студентської молоді	161
Хондока Р.В. Духовний розвиток сучасної молоді	164
Гордійчук А.М., Зарицька А.А. Педагогічні умови формування духовного потенціалу студентської молоді	166
Гладун Л.О. Нові інформаційні технології навчання як засіб навчальної діяльності студентства ..	170
Кащук М.В. Розвиток інтелектуальних здібностей дитини у дозвіллевому просторі навчально-виховних та соціокультурних закладів	174
Кравченко А.С. Студентське самоврядування як механізм формування нової української еліти	179
Шолудько Н.Г., Качорець Н.В. Учніське самоврядування: структура, функції (на прикладі Франівської та Бочаницької ЗОШ Рівненської області)	182
Лавренчук Я.Ю. Явище перемикування коду як характеристика глобальних процесів	186

Наукове видання

ÀÈÒÓÀËÛ³ ÌÈÒÀÍÛ ÈÓËÛÒÓÐÎËË³;

ÀËüìàìò ìàóéîîîî òîààðèòòà "Àó³à"èàòàäè éóëüòóðîëîã³;
Ð³áííüéîîî ääðæàâîîî ãóòîð³àðîðîîî ó³ääðèòòò

Випуск 6

Том I

Наукове редагування – *проф. Виткалов В.Г.*
Комп'ютерний набір – *Федорук Л.М.*
Комп'ютерна верстка та макет – *Федорук Л.М.*
Упорядкування і коректура – *Виткалов В.Г., Граб О.В.*
Редактор - *Парфенюк В.І.*
Відповідальний за випуск – *Виткалов В.Г.*

Підписано до друку 26.10.2007.
Формат 60x84 1/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк.19,7. Наклад 300 прим.

Адреса редакції: Рівне, вул. С.Бандери, 12.
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра культурології. Тел. 8 (0362) 22-20-32
Видавничі роботи: ППДМ
свідоцтво про державну реєстрацію РВ №11 від 12.06.2002 р.
35304, Рівненська обл., Рівненський р-н, с. Корнин, вул. Центральна, 58

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ: Альманах наукового товариства “Афіна”
кафедри культурології: Матеріали третьої Всеукраїнської науково-практичної конференції
**“СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ
РОЗГОРТАННЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ”:** У 2-х т. – Випуск 6. – Рівне: РДГУ, 2008.
– Т.1. – 204 с.

ISBN 978-966-8424-77-9

ББК 71.0
УДК 008:168.522

Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету
33028, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12